

Rondetafelgesprek

Normeren, stimuleren en beprijzen

Position paper Natuur & Milieu

Natuur & Milieu, de milieuorganisatie die samenwerkt aan duurzame oplossingen en actief is op de transitie naar een circulaire economie, is gevraagd om een position paper te schrijven voor het rondetafelgesprek normeren, stimuleren en beprijzen ten behoeve van een circulaire economie d.d. 18 december 2024.

De staat van onze circulaire economie is zorgelijk. Nederlandse circulaire bedrijven hebben moeite om het hoofd boven water te houden of vallen om, omdat het vervuilende en lineaire alternatief te goedkoop is. Zo zijn dit jaar alleen al vijf plastic recycling fabrieken failliet gegaan. Ook is hergebruik of reparatie van producten (o.a. smartphones) vaak duurder dan het aanschaffen van een nieuw product of simpelweg niet mogelijk vanwege ontwerpkeuzes, terwijl consumenten dit wel willen¹. Het instrument Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid (UPV) kan effectiever ingezet worden om de transitie naar een circulaire economie te versnellen, door met aanvullende doelen en financiële prikkels circulair ontwerp en waardebehoud te bevorderen en door bredere maatschappelijke betrokkenheid te borgen in de besluitvorming.

Maak de circulaire economie aantrekkelijk met normeren en prijsprikkels

Het versnellen van de transitie naar een circulaire economie biedt kansen voor Nederland, vanwege de betekenis voor nieuwe bedrijvigheid, verdienmodellen en een weerbare economie, waarin we veel minder afhankelijk zijn van het buitenland voor onze welvaart. Versnelling is ook urgent, vanwege de grote druk van ons grondstoffengebruik op het milieu en het klimaat² én vanwege ongewenste geopolitieke afhankelijkheden voor schaarse en kritieke hulpbronnen voor onze economie³. We zijn desondanks nog ver verwijderd van een circulaire economie, waarin bedrijven en consumenten worden aangemoedigd om zuinig om te gaan met grondstoffen en producten, zodat waarde zoveel mogelijk behouden blijft en de behoefte aan en afhankelijkheid van nieuwe grondstoffen en producten uit het buitenland afneemt.

Er is meer nodig dan de huidige focus op (laagwaardige) recycling (*close the loop*)⁴. Beleid zou zich veel meer moeten richten op het aantrekkelijker maken van minder product- en materiaalgebruik (*narrow the loop*) en het maximaliseren van de levensduur van producten (*slow the loop*). Juist dit is nodig om strategische autonomie te waarborgen en de kansen van toekomstige bedrijvigheid te verzilveren. Stimulerende maatregelen zijn belangrijk, maar het zijn juist normen en prijsprikkels die

---

¹ Verplicht fabrikant om reparatie betaalbaar en eenvoudig te maken | Radar - het consumentenprogramma van AVROTROS

² De winning en verwerking van grondstoffen zorgt voor meer dan 60% van de mondiale uitstoot van CO₂, 40% van de gezondheid gerelateerde effecten door fijnstof en meer dan 90% van het verlies aan biodiversiteit ([Global Resources Outlook 2024 | Resource Panel](#))

³ De beschikbaarheid van bepaalde grondstoffen die noodzakelijk zijn voor de energietransitie en grondstoffentransitie, zoals kritieke metalen en biograndstoffen, komen steeds verder onder druk te staan door de explosieve vraag, waardoor het tempo van deze transitie hiervan afhankelijk wordt

⁴ Dit komt doordat recycling vaak veel energie vergt en er altijd een zekere mate van grondstoffenverlies plaatsvindt

noodzakelijk zijn om structurele veranderingen te realiseren en marktmechanismen in de juiste richting te bewegen. Zo gaan we van een economie met onnodig veel verspilling en afval, naar een circulaire economie gericht op het maximaliseren van waarde behoud.

UPV kan veel effectiever worden ingezet

Het instrument Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid (UPV), zoals vastgelegd in het Besluit regeling voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid⁵, waarin producenten en importeurs verantwoordelijk worden gesteld voor het beheer van hun product aan het eind van de levenscyclus, geeft invulling aan twee belangrijke randvoorwaarden om onze economie meer circulair te maken:

- ✓ **De vervuiler betaalt:** producenten en importeurs die producten op de Nederlandse markt brengen, zijn bij uitstek in de positie om circulaire keuzes te maken ten aanzien van hun producten, indien zij daartoe met effectieve normen en prijsprikkels in gestuurd worden
- ✓ **Een gelijk speelveld:** de in een UPV opgenomen vereisten gelden ook voor import, waardoor het speelveld voor Nederlandse en internationale bedrijven gelijk blijft

De UPV kan een belangrijke rol spelen in de overgang naar een circulaire economie. Momenteel is de inrichting ervan vooral gericht op afval en recycling binnen een lineair systeem. Hierdoor ondersteunt de UPV nog onvoldoende de beleidsambities voor bredere circulariteit. Er zijn vrijwel geen prikkels voor hergebruik en reparatie, voor kwalitatief goede productontwerpen met minder milieubelastende materialen en hoogwaardige recycling. Als gevolg hiervan worden enorm veel waardevolle grondstoffen verspild. Zo pakt het momenteel vaak voordeliger uit om een nog bruikbaar product te shredden in plaats van het een tweede leven te geven. Ook wordt er onvoldoende gestuurd met het oog op het bredere maatschappelijk belang, omdat besluitvorming in het kader van UPV zich beperkt tot de (veelal lineaire) producenten. Om de overheidsdoelstellingen voor de circulaire economie te bereiken, moeten alle betrokkenen bij de transitie beter vertegenwoordigd worden in de besluitvorming.

Het instrument UPV is niet de oplossing voor alles, maar kan wel veel effectiever ingezet worden. Hierin is het vooral belangrijk dat het zo ingericht wordt dat niet alleen basale recycling, maar ook het *langer* gebruiken van producten, en het toepassen van duurzamere materialen via UPV-doelen wordt genormeerd en via UPV-heffingen wordt gestimuleerd. Hiermee wordt tevens een impuls aan de kwaliteit van producten gegeven en leidt dit tot lagere kosten voor de consument. Om dit te bereiken, stellen we voor om de volgende ideeën onderdeel van de diverse UPV's te maken:

1. Sturende doelen voor langer productgebruik

Om producenten en importeurs te bewegen richting meer hergebruik en reparatie van hun producten is het belangrijk om hier aanvullende doelen voor te introduceren, naast de huidige inzamel- en recycledoelstellingen. Dit kan bijvoorbeeld door vast te leggen welk aandeel van de producten na inzameling moet worden voorbereid op hergebruik in Nederland. Ook kan het relevant zijn om doelen voor materiaal specifieke stromen op te nemen, bijvoorbeeld wanneer de milieudruk hiervan hoog is of wanneer belangrijke kritieke grondstoffen gebruikt worden. Aanvullend kan in de UPV vastgelegd worden dat de gestelde eisen periodiek aangescherpt zullen worden om verdere innovatie te stimuleren en milieuwinst te behalen.⁶

---

⁵ wetten.nl - Regeling - Besluit regeling voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid - BWBR0044197

⁶ Bij de huidige, in UVP vastgestelde vereisten is er na het behalen van deze eisen geen prikkel meer om verdere verbeteringen door te voeren

2. UPV-bijdrage op basis van duurzamere materialen

De basis waarop de UPV-doelen worden gemeten is momenteel het gewicht van het product. Hiermee wordt het toepassen van lichtere materialen gestimuleerd. Minder gewicht is echter niet altijd de meest duurzame en meest circulaire oplossing. UPV-bijdrages die naast gewicht ook gebaseerd worden op de toegepaste hoeveelheid gerecycled materiaal en minder schadelijke materialen (zoals biogebaseerde in plaats van fossiele grondstoffen), zorgen voor het stimuleren van het gebruik van duurzamere materialen⁷.

3. Tariefdifferentiatie voor circulair ontwerp en materiaalgebruik

Hoe een product ontworpen wordt, is van essentieel belang voor de mogelijkheid tot hergebruik, reparatie en geschiktheid voor hoogwaardige recycling. Hoewel een UPV geen directe eisen kan stellen aan het ontwerp van een product, zijn er diverse mogelijkheden om circulair productontwerp via de UPV te aan te moedigen⁸

Door sterke differentiatie in tarieven afhankelijk van de mate van circulair ontwerp van het product te maken, worden producenten gestimuleerd om producten op de markt te brengen die beter herbruikbaar, repareerbaar, recyclebaar én van betere kwaliteit zijn. De financiële bijdrage wordt dan zodanig gedifferentieerd dat producten die ontworpen zijn om lang mee te gaan, goed te repareren en/of gemaakt zijn van materialen met een lagere milieudruk (zoals recycleaat of biogrondstoffen) een lagere bijdrage afdragen. De classificatie voor producten die hieruit volgt, kan vervolgens ook gebruikt worden om met labels inzicht te geven in de mate van circulariteit, zodat keuzes hierop gebaseerd kunnen worden en op termijn meer sturend ingezet kunnen worden.

4. Alloceren geïnde gelden voor hergebruik, reparatie en circulair ontwerp

Wanneer een verplicht deel van de UPV-bijdrage van producenten in een fonds wordt geplaatst, kan hergebruik en reparatie goedkoper worden gemaakt voor consumenten. Een goed voorbeeld in navolging van Frankrijk⁹ is een reparatiebonus, waarmee een deel van de reparatie wordt vergoed. Daarnaast kan reparatie gestimuleerd worden door middel van een landelijk dekkend reparatiesysteem als plicht onder een UPV te laten vallen. Ook hieraan kan een innovatieplicht worden toegevoegd, zodat producenten worden gestimuleerd om de best beschikbare technieken voor hun producten te gebruiken. Dit draagt ook bij aan het lange termijn verdienvermogen van onze economie.

5. Bredere vertegenwoordiging maatschappelijk belang

Wat er in een UPV geregeld wordt, raakt burgers in de manier waarop zij met hun afval dienen om te gaan, het raakt gemeentes omdat de inzameling lokaal plaatsvindt en zij daarvoor een verantwoordelijkheid hebben, het raakt maatschappelijke belangen zoals een schone leefomgeving en het raakt economische belangen zoals de opbouw van een nieuwe circulaire economie. UPV's dienen dus een breed maatschappelijk belang, dat niet vanzelfsprekend hetzelfde is als die van de producent, gericht op kostenefficiëntie en lineaire processen. Het betrekken van een bredere groep belanghebbende actoren bij besluitvorming is belangrijk om juist ook deze maatschappelijke doelen te kunnen nastreven¹⁰.

---

⁷ Zie [pbl-cpb-2021-extended-producer-responsibility-design-functioning-effects-4511.pdf](#) (artikel 4.3.3)

⁸ <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/PBL-CPB-2021-Extended-Producer-Responsibility-Design-Functioning-Effects.pdf>

⁹ Frans reparatiefonds: kansen voor Nederland? - Het Groene Brein

¹⁰ Zie ook: <https://www.uu.nl/sites/default/files/White-paper-over-Transitiepaden-voor-uitgebreide-producentenverantwoordelijkheid-op-weg-naar-een-circulaire-economie.pdf>